

גיליון מס' 493 פרשת וירא
תשפ"ג שנה אחת עשרה

להקדשות:

053-3145900

בברכת שבת שלום

יצחק גולדשטוף

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"אני בצדק אחזה פניך"

אחת המצוות שהיה רבינו זי"ע"א מדקדק בהם ביותר הייתה מצוות הצדקה, כמעט לא היה מושג כזה אצל רבינו שיעבור לפנינו עני וישיב פניו ריקם, והיה טורח כל פעם להוציא מהארנק מטבע, והיו עניים קבועים שהחשיבו זה לסגולה 'לפתוח את היום' עם מטבע מהרב...

אמנם רבינו זצ"ל חשש מאד שנתנית צדקה באמצע התפילה מפריעה את הכוונה בתפילה, ואף בהכנת מטבעות לפניו שיהיו מזומנים לעניים, כתב רבינו: **אני יודע בעצמי שאם אני מכין לפני התפלה זה מפריע לי בכוונת התפלה**, והרי פסק השו"ע (אר"ח סי' צ"ב ס"י) שטוב ליתן צדקה קודם התפלה, ועוד שהרי בשבת ויר"ט אינו יכול לתת, על כן הגה בחכמתו פתרון לזה, ע"י שהיה לוקח בכל ראש חודש סך כסף המתחלק לל' יום, ומתנה שיחול כל יום מטבע לצדקה בעת אמירת ואתה מושל בכל (כמש"כ המ"ב שם סק"ו בשם האר"י), וכך נתן צדקה בלא שתופרע כוונתו בתפילה.

דבר זה עשה רבינו זללה"ה, עפ"ד החזו"א (דמאי סי' ט' סק"ב) שאפשר להקנות קודם השבת שיחול בשבת, ובשונה הלכות (סי' ש"ו דין י"ב) ציין רבינו שכן נראה במ"ב סי' של"ט סק"ז, ודלא כדעת רעק"א בתשו' סי' קנ"ט שאסר.

אמנם דבר זה לא הועיל לאותם עניים הבאים בעצמם לתבוע צרכיהם באמצע התפילה, שעליהם סבר רבינו שיש את החשש של הנאמר ברמ"א (יר"ד סי' רמ"ט ס"ד) שעובר משום 'אל ישוב דך נכלם', ולהם המשיך לתת ביתר שאת, ובאמת היה סבור רבינו שאין ליתן להם כלל באמצע התפילה שהרי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ואין לך עוסק במצווה יותר מן העוסק במצוות התפילה, וכ"כ בצה"ל (פ"י ממתנות עניים סק"צ) **דאין חייבין ליתן להם** [באמצע קריאת התורה] **דהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכן באמצע התפלה, וכן כל העוסק במצוה פטור אז מצדקה כמבואר בב"ק נ"ו ב'**, ומ"מ חשש לאיסור דרבנן הנ"ל, ואמר שאי"ז ממש מבטל המצווה שהרי יכול להמשיך להתפלל, זולת בפס' ראשון של ק"ש, וכ"כ בספר אלא (פ"ט אות י') וז"ל, כשעני עובר לפניו בזמן תפילה, ואמירת קריאת שמע, נותן לו צדקה, ואעפ"י שיש אומרים שעוסק במצוה פטור, ונותן צדקה אפילו בפרשה של ק"ש (ואהבת). ובס' תל תלפיות (סי' תמ"ה ואילך) כתב רבינו דאף שאסור לרמוז בפ' ראשונה לא שייך לרמיזה דחשיב כאילו מתפטר ממפריע, ואף רשאי לבקש עודף מהעני בפרשה שניה, מותר לרמז וכל שכן לדבר מצוה, (וזה נחשב דבר מצוה) שאם לא כן לא יתן.

ובס' בירור הלכה (ח"ה סי' ס"ג) הביא כמה חילופי מכתבים שדן בזה לפני רבינו, וכתב שם רבינו ע"פ דין אין שום חיוב להכין קודם שבא העני מספק, ועו"כ שם שאין חייב להכין לפני התפלה מעות שמא יבא עני, ומי יודע אם יבא, ואיך ישמרם כל התפלה, ואין ספק שיפריע הכוונה, ובאמצע התפלה בודאי יצטרך להפסיק, והו"ל אין יכול לקיים שניהם. ועו"כ שם רבינו: **וכן שמעתי בהדיא מאדם גדול בעל הוראה שפסק כן למעשה שאין חיוב לתת באמצע התפלה. ושמעתי מרבינו שכן הורה חמיו מרן הגר"ש אלישיב.**

והנה בחול המועד הקפיד רבינו זצ"ל מאד שלא לילך עם כסף, שהרי מקח וממכר שלא לצורך המועד אסור, וא"כ יש בזה חשש הוצאה שלא לצורך, ועל כן לא היה נותן אז מטבע לעניים, ושמעתי מרבינו ז"ל שאחר המועד משלים לעניים שפונים אליו, ומכיר שפנו אליו גם במועד, וכופל נתינתו שלא ינזקו מחומרותיו!

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

ניתן להזמין במערכת הפצת הספרים שע"י "קובץ גליונות" את הספרים הבאים:
שיח שידוך, חיי תורה, להדבק, החובות, אלא, שבענו מטוביך, שגדל בתורה, ומתוק האור,

להזמנות: 053-3145900

משלוח חינם בכפוף למוקדי ההפצה ברחבי הארץ

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת חיי שרה - הגאון רבי נתן צבי ב"ר מרדכי שולמן (י"ח חשוון)

פרשת תולדות - הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג בעל 'ציץ אליעזר' (כ"ט חשוון)

פרשת ויצא - הגאון רביאסר זלמן מלצר (י"ד כסלו)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון האדיר רבי ראובן כ"ץ זצ"ל גאב"ד וראש הישיבה בפתח תקוה

לו מהצות כל שנה.

באחת השנים הגיע רבינו בערב פסח בשעה שישיב ר' ראובן עם מספר רבנים מהסביבה (רעננה, כפר סבא, ועוד), עם הגוי כדי למכור לו את החמץ. כשהבחין בו ר' ראובן שמח איתו ולקח מיד את המצות.

כשיצא רבינו, שאל ר' ראובן בהתלהבות את הרבנים - האם הבחנתם באברך הזה שהיה כאן? הלא הוא ספר תורה חי, הוא החזון איש של הדור הבא! (מפי רבי אברהם יצחק ב"ר ראובן כ"ץ).

היום יותר מהודר!

לעובדא הנ"ל, יש תוספת: אחרי הסתלקות החזון איש ביקש מרן הסטייפלר מבנו רבינו שימשיך ליסוע לר' ראובן להביא לו מצות, והוא אכן נסע להביא לו, עם בואו שאל אותו ר' ראובן, האם גם הפעם המצות כשרות כמו שהיה בזמן החזון איש?

נענה רבינו בחיך: אדרבה, הפעם הרבה יותר מהודר. כי בחיי החזון איש היה מוטל עליו עול הכשרות, ובכל ספק הוא הכריע. אחרי פטירתו בכל שאלה שהתעוררה ולא ידעו הכרעה החמירו ולא השתמשו... אם כן זה יותר טוב משל חזון איש...

בנו הגאון רבי אהרן כ"ץ

בתקופת לימודיו של רבינו בישיבה, מסר שיעורים גם בנו הגדול של ר' ראובן, הגאון רבי אהרן זצ"ל. רבינו שמע ממנו שיעורים כשנה, ולימים סיפר שאף העלה אותם על הכתב.

בעיתונות דאז - שנת תש"ה - מופיע מכתב ברכה לרבי אהרן לרגל הולדת בתו. בין הבחורים החתומים מופיע גם שמו של רבינו.

הכרת הטוב לר' אהרן

מאז שלמד רבינו אצל ר' אהרן, כיבדו מאוד והכיר לו טובה בצורה מפליאה על כך ששמע ממנו שיעורים. ובכל ספר חדש שהיה מוציא לאור, היה נוסע במיוחד לפתח תקוה והולך להביא את הספר אל ביתו של ר' אהרן כדי לכבדו.

ופעם אחת נודע לרבינו כי ר' אהרן שובת בבני ברק לרגל שמחה משפחתית באולמי 'וגשל' ברחוב הרב מלצר בבני ברק (היה זה בנישואי נכדתו עם ראי"ש הבר ז"ל), הוא הגיע במיוחד עם רעהו הגר"ד וינטרוב, לאחל מזל טוב לר' אהרן, תוך שהוא מקדים ואומר "שמעתי שהראש ישיבה פה ובאתי לומר מזל טוב".

גם כשהיו באים בניו ומשפחתו של רבי אהרן כץ כיבדו אותם רבינו מאוד מכוח הכרת הטוב כלפי האבא. פעם אחת כשהגיע בנו של ר' אהרן, אמר לו רבינו בחיך 'הלא אני זוכר אותך תינוק, כשהסתובבת בין הרגלים בסטנדר של אבא שלך'.

תמונה נדירה: משמאל לימין: רבי אהרן כ"ץ, ריי"ש כהנמן, רבי ראובן כ"ץ, רבי יעקב ניימן, רבי משה עוזר - בשמחת נישואי תלמיד

בהקמת מצביה

ר' אהרן הסתלק בערב חג שבועות תשנ"ז, ונקבר בהר המנוחות, וכמובן לא ישבו 'שבעה'. והנה כעבור כמה ימים טיפלן ידידו הקרוב של רבינו, הגר"ד וינטרוב לבני המשפחה ומסר כי ר' חיים שמע שר' אהרן נפטר ולא הספיק לבוא להלוויה, והוא מעוניין להשתתף בהקמת מצביה ביום השלושים.

בני המשפחה נדהמו מהתרגשות. וסידרו את השעה הנוחה, ורבינו התאמץ מאוד להגיע לירושלים יחד עם בני המשפחה, אף שבאותו היום שימש כסנדק בברית בעיר צפת. (לאחר מכן סיפר רבינו, כי אמנם בני המשפחה אמרו תהילים אך הוא לא אמר, כי אין לומר תהילים סמוך לד' אמותיו של מת, ולא רצה להעיר להם, ולכן רק החזיק בידו התהילים שלא יראה משונה).

הגאון רבי ראובן כ"ץ כיהן כראש בישיבה בלומז'א בפתח תקוה בה למד רבינו כשמונה שנים. ר' ראובן היה מוסר פעמיים בשבוע שיעורים בפני תלמידי הישיבה, ורבינו היה נכנס לשיעוריו בקביעות, ובערוב ימיו זכר לספר, כי ר' ראובן לא אהב שמתערבים באמצע השיעור, הוא חש בזה הפרעה לרצף השיעור.

מלבד שיעוריו היה גם מנהל את עניני העיר מתוקף היותו רב ואב"ד. רבינו כיבד והעריך מאוד את מורו ורבו והירבה להזכיר ממנו דברי שמועה הלכה ואגדה. גם בספריו הוא מזכיר מחידושיו שבספר 'דגל ראובן' (ראה בספרו נחל איתן סימן ט' סעיף ט' סק"א, ד', ובספר קרית מלך פ"ה מכלי המקדש ה"ז, ועוד).

גאב"ד ורב פתח תקוה הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל

בורות עמי הארץ

פעם כאשר שוחח רבינו על בורותם של יהודים פשוטים, סיפר: בפתח תקוה היה יהודי שדיבר מאוד נגד הרב כ"ץ, הוא זלזל בו כאילו הוא אחרון העמרצים. פעם שאלתי אותו, מה ראית אצלו?

ענה האיש: בפירוש ראיתי: בעצמי, שאחרי עטיפת טליתו לא היה אומר את פסוקי 'מה יקר' וגו'!...! (וסיים רבינו, עם בעלי בתים פשוטים כאלה אין עיצה...).

לָרֵב - תָּרְבוּ

ועוד סיפר: כשלמד בפתח תקוה, רוב התושבים היו כבר חופשיים, אבל היה עדיין ציבור של יראים וביניהם זקנים עם יראת שמים, וגם ראש העיר הראשון של העיר (ר' יהושע שטממפר) היה חרדי.

פעם אחת ביקש הרב כ"ץ מהעירייה, שיגדילו את קיצבת המועצה עבור הישיבה, וכאשר הנדון עלה בפני חברי המועצה, אמר להם ראש העיר: הלא זה פסוק מפורש בתורה (במדבר ל"ג נ"ג) לָרֵב - תָּרְבוּ את נחלתו...

שלוש דפים מול שורה

פעם אמר ר' ראובן לרבינו: מה שאני כותב בספרי דגל ראובן שלושה דפים, אצל החזון איש בספרו זה כותב בשורה...

בעת הצעת השידוך

ר' ראובן היה מעורב גם בשידוך של רבינו. כשהגיע חמיו מרן הגרי"ש אלישיב לפתח תקוה - אל הישיבה, לראות את רבינו, נכנס תחילה אל רבי ראובן כ"ץ, ושוחח עמו בדברי תורה. בנתיים בנו של ר' ראובן - הגר"ד אהרן כ"ץ, ניגש אל רבינו ואמר לו שימהר ליסוע לביתו להחליף את בגד החליפה הישן שלבוש בו, וילבש אחרת נאה הימנה. ואכן הוא מיהר הביתה להחליף את החליפה וחזר.

ואז נכנס לביתו של הרב כ"ץ, והרב כ"ץ שוחח בפניו בדברי תורה, כדי שהרב אלישיב יראה וישמע את תגובת הבחור, ואכן הוא הגיב מעט, ואז אמר לו הרב כ"ץ שילוה את הרב אלישיב אל האוטובוס, ובדרך שוחחו עוד קצת בדברי תורה (רשימות הגר"א מן).

רבי ראובן מתכבד בסידור קידושין בנישואי רבינו

החזון איש הבא!

על הערכתו הגדולה של ראש הישיבה ר' ראובן כלפי רבינו, סיפר נכדו: מידי שנה היה רבינו מגיע אל ר' ראובן בערב פסח, ובידו שני מצות. מצות אלו נאפו בחבורתו של מרן החזון איש, וכיון שביקש לכבדו שלח